

Hägersn *Ardea cinerea* utbredning och antal i Sverige 1972

The distribution and abundance of the Heron *Ardea cinerea* in Sweden in 1972

SÖREN SVENSSON

Hägern *Ardea cinerea* utlystes för andra gången som riksinventeringsart i SOF:s regi år 1972, dvs. endast två år efter den första riksinventeringen av arten (Svensson 1972). Orsaken till att arten så snart återupptogs till inventering var, att rapporteringen av förekomsterna 1970 var så dålig, att den inte gav ett tillfredsställande underlag för beskrivning av utbredningen eller beräkning av beståndets storlek. Vid inventeringen 1970 rapporterades något över 500 par från 44 kolonier. Det var helt uppenbart, att dessa siffror utgjorde synnerligen allvarliga underskattningar. Detta framgick särskilt genom att det från vissa landsdelar, där det rimligtvis borde finnas många hägerkolonier, inte inkommit en enda rapport.

Redan före SOF:s riksinventeringar hade en landsomfattande hägerinventering genomförts, nämligen åren 1941 och 1943 (Dahlbeck 1946). Vid denna inventering erhöles rapporter om häckning på 58 lokaler, och det rapporterade antalet par var 485 år 1941 och 490 år 1943. Då emellertid en del lokaler rapporterades enbart det ena av de två åren, trots att de rimligtvis torde ha varit bebodda båda åren, kunde det totala antalet rapporterade par anges till något över 600. Det är denna siffra som vi senare återfinns i SOF:s fågelförteckning som det uppskattade antalet par i landet.

Riksinventeringen 1972 bedrevs på ett betydligt intensivare sätt än 1970 och resulterade också i ett betydligt större antal rapporter. Sammanlagt inkom uppgifter om hägerhäckningar i 155 olika kolonier, och det sammanlagda antalet rapporterade bon var 1 792.

I föreliggande uppsats redogör jag i detalj för det material som framkommit inom ramen för 1972 års hägerinventering.

Inventeringsresultatet

Inventeringsresultatet har sammanställts i ett appendix i slutet av uppsatsen. I detta anges varje koloni (även enstaka par räknas som koloni), som rapporterats vara bebodd 1972 eller, som genom rapporter från närliggande år, kunnat antas ha varit bebodd 1972. I tabell 1 har jag gjort en sammanställning uppdelad på landskap samt för Småland och Västergötland även på länsdelar. Göteborgsområdet räknas till Västergötland. Vid områdesindelningen har jag låtit landskapsgränserna gälla före länsgränserna där dessa gränser inte överensstämmer. Koloniernas läge och storlek ses också i figur 1.

Uppskattning av det verkliga antalet hägrar

Självklart har det, trots den mycket aktiva rapporteringen 1972, inte varit möjligt att få fram uppgifter om samtliga svenska hägerförekomster. Jag måste därför göra ett försök att bedöma hur fullständig rapporteringen varit för olika delar av landet och på grundval därav uppskatta hur många par det i verkligheten fanns. Att göra sådana bedömningar är ofta svårt, men jag tror att det just för hägern trots allt bör kunna leda till ett tämligen riktigt slutresultat. De således uppräknade siffrorna återfinns också i tabell 1. Nedan följer vissa kommentarer till uppskattningarna för de olika landskapen.

Skåne torde vara ganska väl täckt av rapporter. Jag tror inte att några stora kolonier passerat orapporterade. I norra och nordöstra Skåne finns dock betydande områden med sjöar, där det skulle ha kunnat häcka en del hägrar som ej rapporterats. Smärre förekom-

Tabell 1. Antalet antal par
Number of c
nests, and m

Landskap
Province

Skåne
Blekinge
Halland
Bohuslän
Småland, län
Småland, län
Västergötland
Västergötland
Östergötland
Södermanland
Dalsland
Värmland
Närke
Västmanland
Uppland
Jämtland
Stockholm (C)

Hela landet
Entire count

ster litet vi
täckt, totalt

Jag har s
de fyra rap
det som ut
funnits ytt
del äldre u
trollerats i
kinge måste
par.

Halland
Göteborgs
världs loka
svarar för.
återstår att
i södra H:
att det int
par häcka
faktiskt de
högt som
Det måste

Tabell 1. Antalet rapporterade kolonier och par av häger *Ardea cinerea* 1972, uppskattat minsta verkligt antal par samt genomsnittlig kolonistorlek för varje landskap.

Number of colonies and nests of the Heron reported for 1972, estimated minimum actual number of nests, and mean colony size in the various provinces.

Landskap Province	Rapporterat antal No. of reported kolonier par colonies pairs		Uppskattat minsta verkligt antal par Estimated minimum actual no. of pairs	Medelkoloni- storlek Mean colony size
Skåne	22	255	300	11
Blekinge	4	88	150	22
Halland	10	110	150	11
Bohuslän	11	250	300	23
Småland, länsdel G	19	190	250	10
Småland, länsdel H	15	274	400	18
Småland, länsdel F	16	102	125	6
Västergötland, länsdel P	16	94	125	6
Västergötland, länsdel R	5	96	100	19
Östergötland	13	170	170	13
Södermanland	6	46	50	8
Dalsland	4	31	40	8
Värmland	7	49	50	7
Närke	1	5	} 25	} 2
Västmanland	3	3		
Uppland	1	3	} 25	} 2
Jämtland	1	1		
Stockholm (Skansen)	1	25	25	
Hela landet Entire country	155	1 792	2 260	12

ster litet varstans kan också ha undgått upptäck, totalt kanske ett femtiotal par.

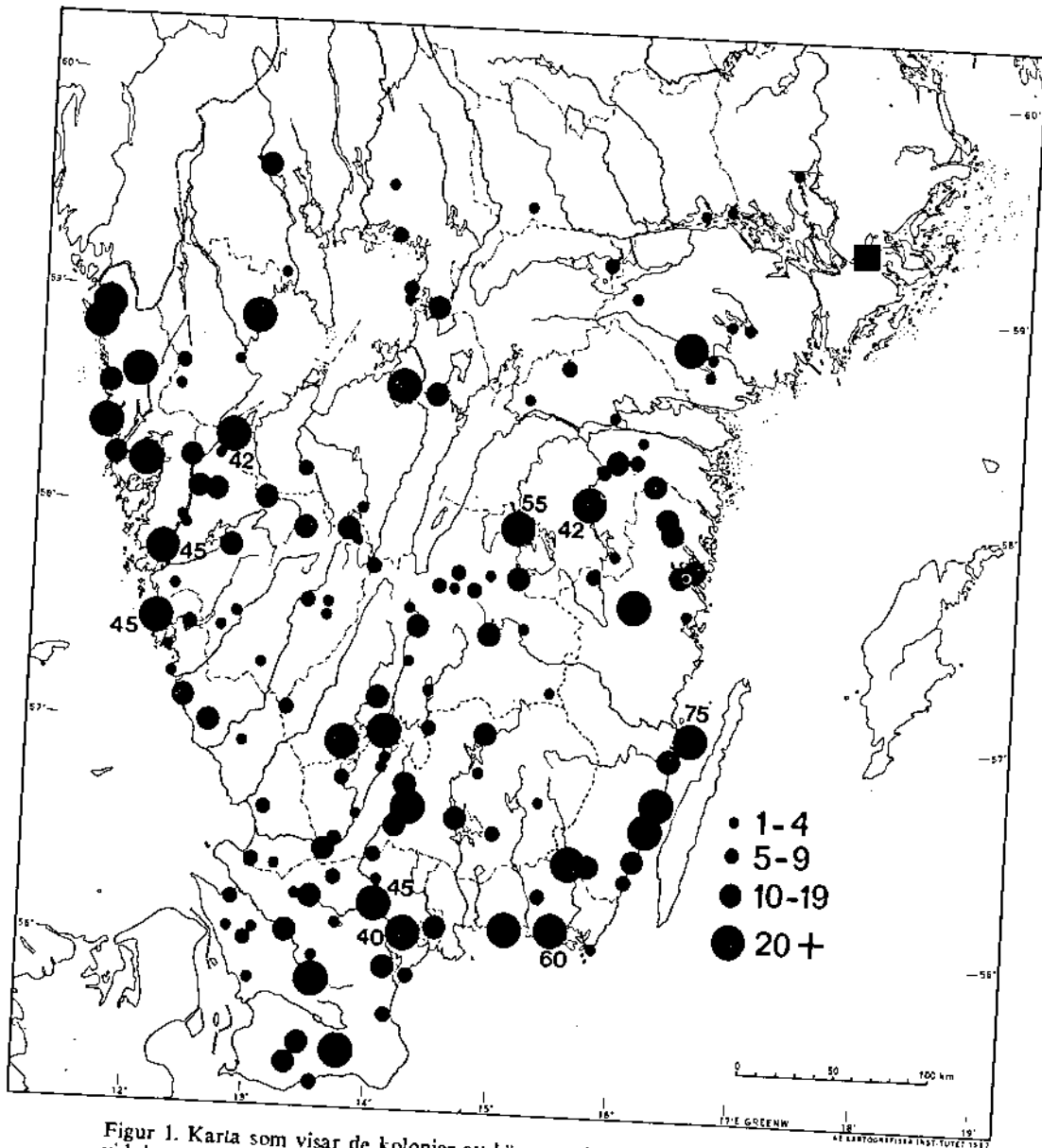
Jag har svårt att tro att *Blekinge* bara hyste de fyra rapporterade kolonierna. Såväl i inlandet som utmed den örrika kusten borde det ha funnits ytterligare kolonier. Det föreligger en del äldre uppgifter från lokaler som inte kontrollerats 1972. Jag anser att siffran för *Blekinge* måste höjas betydligt, och till minst 150 par.

Halland och *Bohuslän* utgör tillsammans med Göteborgsområdet den region som Vår Fågelvärlds lokala rapportkommitté för Västkusten svarar för. Uno Unger skriver att det säkerligen återstår att upptäcka många kolonier, särskilt i södra *Halland* och mellersta *Bohuslän*, och att det inte skulle förvåna om uppemot 400 par häckade längs Västkusten. Nu är dock faktiskt det inrapporterade antalet par så pass högt som 360, dvs. nära Ungers uppskattning. Det måste ändå anses mycket rimligt att höja

siffrorna till 150 för *Halland* och till 300 för *Bohuslän*.

Småland med sina många sjöar och svårinventerade, skogklädda områden torde vara det landskap som det är svårast att göra en god uppskattning för. Jag bedömer att *Kronobergs* län, särskilt västra delen, är ganska välinventerat och gör därför bara en mindre korrigering. *Jönköpings* län verkar också ha en någorlunda god rapporttäckning, och även där gör jag bara en blygsam uppjustering. Vad sedan gäller *Kalmar* län anser jag däremot att rapporteringen troligen ligger längre under verkligheten, särskilt med tanke på de gynnsamma betingelserna längs kusten och förhållandet att stora delar av länet (dock förhållandevis sjöfattiga delar) nästan helt saknar rapporter. Jag håller för troligt att hägerbeståndet i *Kalmar* län låg på minst 400 par.

Inom *Västergötland* torde osäkerheten vara störst i *Älvsborgs* län, där en del kolonier san-

Figur 1. Karta som visar de kolonier av häger *Ardea cinerea* som inrapporterades för Sverige vid inventeringen 1972. Storleken av varje koloni är angiven enligt den nyckel som finns i figuren. Storleken av de nio största kolonierna har angivits med siffror. Skansenkolonin på 25 par har markerats med en fyrkant.
 Map showing the heronries, *Ardea cinerea*, reported in the 1972 Swedish census. The size of each colony is given according to the key in the map. The numbers on the map indicate the size of the nine largest colonies. A square marks a colony in Stockholm, that originated in birds released from a zoological garden.

no likt miss
 inom Skar
 en, efter
 att gömma
 Östergöt
 av alla la
 koloni ha
 bar anledn

I landska
 land, Närk
 skapen nor
 att man ka
 uppmärksa
 sats, så på
 Justeringar
 smärre avr

Min upp
 minst fanns
 2 260 par
 (upjustering
 djärva, och
 minimisiffr
 skulle man i
 par som mi
 par vore de
 ringen ha r
 rar och det
 som syssl
 har erfaren
 Inte ens en
 hägern kan

Att försök
 alltid mycket
 mycket som
 dvs. skulle
 hög som 36
 Men jag ka
 sanna siffr
 och 3 000 p
 första skatt
 siffr, skulle
 vända siffr
 lika ungefärl
 storlek i Sve
 procent över
 fel som jag
 ifrån orimlig

Kolonistorlek
 Kolonistorlek
 största koloni

noликт missats. Däremot bedömer jag resultatet inom Skaraborgs län som ganska nära sanningen, eftersom möjligheterna för en hägerkoloni att gömma sig där är ganska liten.

Östergötland är kanske det bäst inventerade av alla landskapen. Naturligtvis kan någon koloni ha missats, men det finns ingen uppenbar anledning att höja siffran 170 par.

I landskapen Södermanland, Dalsland, Värmland, Närke, Västmanland, Uppland och landskapen norr därom är hägern så pass sällsynt, att man kan förmoda, att nästan alla kolonier uppmärksammas. Även om en del hägrar missats, så påverkar detta inte siffrorna nämnvärt. Justeringarna består därför i stort sett av smärre avrundningar uppåt.

Min uppskattning av hur många hägrar det minst fanns i Sverige år 1972 slutar alltså på 2 260 par (tabell 1). Jag anser själv att mina uppjusteringar snarare är för försiktiga än för djärva, och att denna siffra verkligen är en minimisiffra. Vill man vara riktigt försiktig, skulle man i stället kunna använda värdet 2 000 par som minimisiffra för hela landet. Om 2 000 par vore den sanna siffran, skulle vi i inventeringen ha missat bara tio procent av alla hägrar och det måste låta orimligt för var och en som sysslat med större fågelinventeringar eller har erfarenhet från andra riksinventeringar. Inte ens en så stor och lättinventerad art som hägern kan ge ett så gott resultat.

Att försöka ringa in en maximisiffra är som alltid mycket svårare. Man kan fråga sig om så mycket som hälften av alla hägerbon missats, dvs. skulle den sanna siffran kunna vara så hög som 3 600 par? Jag har svårt att tro det. Men jag kan däremot inte utesluta att den sanna siffran skulle kunna ligga mellan 2 500 och 3 000 par. Eftersom jag betraktar min första skattning om 2 260 par som en minimisiffra, skulle man kanske våga sig på att använda siffran 2 500 par som den mest sannolika ungefärliga skattningen av hägerbeståndets storlek i Sverige 1972. Denna siffra ligger 40 procent över det rapporterade antalet par, ett fel som jag personligen bedömer som långtifrån orimligt.

Kolonistorlek

Kolonistorleken framgår av tabell 2. Den största kolonin var den på Gåsö, 10 km norr

Tabell 2. De svenska hägerkoloniernas storlek 1972.

The size of Swedish heronries in 1972.

Kolonistorlek (antal par) Colony size (no. of pairs)	Procent av bona Percentage of the nests
1	13
2	8
3- 4	15
5- 9	21
10-19	24
20-29	10
30-39	3
40-49	4
> 50	2

om Mönsterås. Där fanns ungefär 75 par. Näst störst var kolonin på Tromtö i Blekinge med omkring 60 par. Den största kolonin i inlandet, samtidigt den tredje i storlek i hela landet, var den på Storön i Sommen med 50-60 bon. Ytterligare sex kolonier uppvisade 40 bon eller fler. Dessa har markerats särskilt på kartan i figur 1. Dessa stora kolonier utgjorde dock bara 6 % av samtliga kolonier. Räknar man in alla kolonier som hade 30 eller fler bon kommer man upp till 10 % av alla kolonier. Stora kolonier var således sällsynta.

Små kolonier var desto vanligare. Nära 60 % av alla kolonier hade färre än tio bon. Enstaka par förekom i en utsträckning som kanske till och med kan betecknas som oväntat hög, nämligen 13 %. Den mest "typiska" kolonistorleken i Sverige 1972 låg mellan 5 och 20 bon.

Vissa regionala skillnader i kolonistorlek uppträdde. Jag har inte gjort någon närmare analys av förhållandena utan presenterar bara en lista över den genomsnittliga storleken i tabell 1. Höga värden uppnådde Blekinge, H-länsdelen av Småland, Bohuslän och R-länsdelen av Västergötland. Inom dessa områden låg medelstorleken på ungefär 20 bon. I övriga landskap låg medelstorleken på omkring 10 bon, eller lägre i de nordligaste.

Det är dock inte alls säkert, att dessa skillnader har någon motsvarighet i verkligheten. Man kan säkert antaga, att de stora kolonierna är tämligen väl kända i alla landskap, medan kännedomen om de mindre kolonierna varierar betydligt. I landskap med dålig kännedom om hägerförekomsterna bör därför små kolonier

ades för Sverige
kel som finns i
nsenkolonin på

us. The size of
rap indicate the
at orginated in

Tabell 3. Fördelningen av hägerkolonierna och bona på olika boträd 1972. Plustecken anger trädslag som utnyttjats av ett fåtal par i en koloni där merparten av bona legat i träd av annat slag. I raderna med procent nederst betyder plustecken mindre än 0,5 procent.
Distribution of heronries and nests on different kinds of nesting trees in 1972. Plus sign denote trees used by a few pairs of a colony, most using another kind of tree. In the two lowest lines with percentage values, a plus sign denote a value below 0.5 %.

Område Region	Trädslag Kind of tree										Summa Total
	Gran Spruce	Tall Pine	Bok Beech	Asp Aspen	Björk Birch	Al Alder	Ek Oak	Lärk Larch	Löv- träd Hard- wood	Vass Reed	
A. Antal kolonier No. of colonies											
Sk + Bl + Hl	23	1	4								
Sm (F + G)	12,5	6,5		+	+	+	+		+		29
Sm (H)		9									19
Boh + Vg (P)	14	1,5			+						9
Vg (R) + Dls + Vrm	2	7						0,5	1		17
Ög + Srm + övriga	5,5	5,5						1		1	10
											12
B. Antal bon No. of nests											
Sk + Bl + Hl	266	44	85								426
Sm (F + G)	84	94		4	6	1	9		21		188
Sm (H)		181									181
Boh + Vg (P)	193	20			2						219
Vg (R) + Dls + Vrm	46	57						2	2		105
Ög + Srm + övriga	87	43							2	2	132
Kolonier, summa Colonies, totals	57	30,5	4	+	+	+	+	1,5	2	1	96
Bon, summa Nests, totals	676	439	85	4	8	1	9	4	23	2	1251
Kolonier, procent Colonies, per cent	59	32	4	+	+	+	+	2	2	1	
Bon, procent Nests, per cent	54	35	7	+	1	+	1	+	2	+	

ha blivit rapporterade i mindre utsträckning än i andra landskap. Detta drar då ner medelvärdet på ett felaktigt sätt. Och eftersom vi inte känner till hur fullständig rapporteringen är i de olika landskapen, kan korrigeringar för detta fel inte göras.

Hägers val av boträd

För 62 % av alla rapporterade kolonier (70 % av alla bon) finns uppgift om det trädslag som använts. Uppgifterna är sammanställda i tabell 3. Det framgår att 59 % av kolonierna (54 % av bona) låg i gran och 32 % (35 % av bona) i tall. De resterande 10 % fördelades på flera

olika trädslag. Två bon låg på en för vårt land så pass ovanlig plats som i vass. I de sydligaste landskapen fanns 4 av 24 kolonier i bok.

Diskussion

Förändringar i hägers utbredning

En engångsinventering kan naturligtvis aldrig med säkerhet ge svar på frågan om hur en arts utbredning förändrats. Hägern är dock i jämförelse med många andra fågelarter ganska väl dokumenterad i litteraturen. Jag har påbörjat en sammanställning av de svenska litteraturuppgifterna om äldre hägerförekomster, men

har ännu taljerade kan dras även efter det först ha gått c Södra V. och Vätt ingått i gammalt. en betyc skett i se Södermar skedde h mycket l nats i des nats är ä håller sig är tveksa har kansl

De fåta troligen c bild: enst likt alltid Hjälmarsä ma betin men de g perioder uppgifter ha funnit stånd und Kolonin konstlad v handlas til spridnings holms skä inte spelat Bortsett tergötland gern i vår som den h

Förändring Att spekul ändrats i c

n anger trädslag
t slag. I raderna

sign denote trees
lines with per-

Mass
Recd

Summa
Total

29
19
9
17
10
12

426
188
181
219
105
132

96

1 251

för vårt land
de sydligaste
i bok.

3
ligtvis aldrig
i hur en arts
dock i jäm-
r ganska väl
nar påbörjat
a litteratur-
omster, men

har ännu inte kommit så långt, att några detaljerade slutsatser om utbredningsförändringar kan dras. Följande två slutsatser torde dock även efter en närmare granskning stå sig: För det första torde nordgränsen i Vänerområdet ha gått där den nu går under mycket lång tid. Södra Värmland och området mellan Vänern och Vättern har alltså med största sannolikhet ingått i hägerns utbredningsområdet sedan gammalt. För det andra har öster om Vättern en betydande framflyttning av positionerna skett i sen tid. Kolonierna i Östergötland och Södermanland är av sent datum. Etableringen skedde här från 1950-talet och senare. Under mycket lång tid dessförinnan hade hägern saknats i dessa landskap. Huruvida den alltid saknats är ännu omöjligt att avgöra. Hur det förhåller sig med kolonierna i norra Kalmar län är tveksamt. De ansluter till de östgötska och har kanske även de uppstått i relativt sen tid.

De fåtaliga häckningarna längre norrut utgör troligen en del av en tämligen oföränderlig bild: enstaka par eller små kolonier har sannolikt alltid funnits från och till i Mälars- och Hjälmarsänkan. Under perioder med gynnsamma betingelser har häckningar förekommit, men de glesa bestånden har försvunnit under perioder med ogynnsamma betingelser. Inga uppgifter tyder på att det i dessa områden kan ha funnits några större permanenta hägerbestånd under de senaste århundradena.

Kolonin i Stockholm har tillkommit på konstlad väg och kan därför inte direkt behandlas tillsammans med övriga kolonier. Som spridningscentrum i Mälalområdet eller Stockholms skärgård har den uppenbarligen hittills inte spelat någon större roll.

Bortsett från den sentida expansionen i Östergötland och Södermanland torde således hägern i vår dagar ha ungefär samma utbredning som den haft sedan lång tid tillbaka.

Förändringar i hägerns antal

Att spekulera i hur antalet hägrar i Sverige förändrats i ett längre tidsperspektiv är inte sär-

Figur 2. Ung häger *Ardea cinerea*.
Foto: Ake Lindau/N.
Juvenile Heron.

skilt fruktbart. Vad som ovan sagts beträffande utbredningen kan möjligen tas som intäkt för påståendet, att några drastiska förändringar inte skett. Det är först i och med Dahlbecks (1946) inventering i början på 1940-talet som vi får någon möjlighet att göra en antalsuppskattning. Dahlbeck fick rapporter om ungefär 600 par. SOF:s riksinventeringar gav ungefär 500 par 1970 och 1 800 par 1972. Jag har redan tidigare förklarat att inventeringen 1970 var undermålig. Ingenting antyder att hägern skulle ha mer än tredubblats på två år. Hur pass väl återspeglade Dahlbecks inventering förhållandena i början på fyrtioalet? Det är nästan omöjligt att nu göra en bedömning av detta. Beskrivningen av hur insamlingen av rapporter gick till gör, att jag tror att det skedde på ett betydligt mindre intensivt sätt än 1972. I varje fall låg ett mindre omfattande fältarbete bakom. Förutsättningarna för att göra en inventering 1941-43 var ju helt andra än vad de är nu. Antalet ornitologer, fågelintresset och rapporteringsrutinerna var då inte jämförbara med vad de är i våra dagar. Jag anser att inventeringen 1941-43 bäst jämförs med resultatet från 1970, vilket skulle innebära att vi vid sjuttioalets början hade ungefär samma hägerbestånd som för omkring trettio år sedan.

Hägern ur fågelskyddssynpunkt

Hägern är, liksom flertalet andra fåglar, numera fridlyst året om i Sverige. Så har inte alltid varit fallet. Viss jakt har tidigare bedrivits, främst med den felaktiga motiveringen att hägern gjorde skada på fisket. Förföljelserna tog dock aldrig någon större omfattning och hade därför ingen, eller i varje fall mycket begränsad, betydelse för hägerns antal och utbredning.

Bortsett från människan, har hägern knappast några fiender bland de högre djuren. Övriga faktorer, som skulle kunna förhindra hägerns fortbestånd eller medverka till att antalet hålls på en låg numerär nivå, tycks inte heller utvecklas i negativ riktning. Tillgången på boträd är god. Förhållandet att hägern gärna använder granar som boträd gör, att ersättningen av lövskogsbestånd med granplanteringar för hägerns del inte är ofördelaktig.

Om det skett några förändringar i tillgången på föda är naturligtvis obekant. Hägern är till

stor del fiskätare, och eventuella förändringar i födotillgång får man således söka i vattenmiljöerna. Den viktigaste förändringen där i senare tid är näringsberikningen. Denna förändring bör ha varit positiv för hägern genom att fiskproduktionen ökat.

Ur fågelskyddssynpunkt är därför hägern en art med tämligen låg prioritet. Denna slutsats förstärks av att hägern är ganska okänslig för mänskliga störningar och ganska lätt etablerar en ny koloni i närheten av den gamla, om denna förstörs av en storm eller genom avverkning.

Speciella hänsyn bör dock tas till två typer av förekomster, nämligen dels de stora kolonierna, dels de sentida häckningarna i Mälars- och Hjälmarmrådena samt i Värmland.

De stora kolonierna utgör i sig så pass intressanta och spektakulära naturfenomen att de är skyddsvärda. De är ofta mycket gamla, ibland omtalade i litteraturen för ett par hundra år sedan och därför historiska dokument, som vi av kulturella och sociala skäl bör sträva efter att bevara, även om det kanske inte alltid finns några tunga biologiska motiv för ett skydd.

Förekomsterna i Mellansverige bör man ta viss hänsyn till, på grund av att de kan utgöra steg i en expansion mot norr, som kanske kan leda till en permanent utvidgning av utbredningsområdet, även om det förefaller troligare, att det endast rör sig om tillfälliga bosättningar, som kommer att försvinna vid första bästa svåra vinter.

Så ofta har vi ornitologer anledning att rapportera om fågelarter som på ett eller annat sätt befinner sig i fara, att det nu känns riktigt skönt att som slutsats kunna konstatera, att detta inte gäller för hägern, som i stället befinner sig vid god hälsa och klarar sig utmärkt i Sverige.

Tack för hjälpen!

Ett mycket stort antal personer medverkade i hägerinventeringen. Inte mindre än 103 personer sände in rapporter direkt till SOF:s forskningskommitté. Bland dessa ingår även representanter för de lokala rapportkommittéerna, och bakom rapporterna från dessa låg vanligen uppgifter från ett stort antal ornitologer. Till samtliga deltagare, men naturligtvis särskilt till dem som gjort mer omfattande sammanställningar, vill jag rikta ett varmt tack.

Summ

A cen
result
the S
censu
intens
breed
larly
ensur
nests
These
1970:
inacc
the H
Mo
low s
compl
the tr
sonab
efficie
argue
also c
canno
2 500
the te
mean
rate,
Alt
in Sw
and p
cluder
appre

Figur 3. Flygande häger *Ardea cinerea*, gammal fågel. Foto: Ake Lindau/N.
Adult Heron.

Summary

A census was taken of the Heron in 1970, but the result did not allow a fair estimate of the size of the Swedish Heron population. Therefore a new census was taken in 1972. This time, a much more intensive follow-up of the reports, checks of old breeding sites, and extensive field work, particularly by local ornithological societies and groups, ensured a good coverage. A total of 1792 active nests or pairs from 155 heronries was reported. These figures can be compared with those from 1970: just over 500 pairs in 44 colonies, obviously inaccurate, as there are no reasons to believe that the Heron increased that much from 1970 to 1972.

Moreover, the figure for 1972 must be on the low side; the coverage of the country was not complete. An effort is therefore made to estimate the true number of pairs by applying some reasonable presumptions for the degree of census efficiency in different regions. These presumptions argue that at least 2260 pairs bred in 1972. It is also concluded that the maximum number of pairs cannot be more than about 2500-3000. The figure 2500 is chosen as the most probable estimate of the total Swedish Heron population. This would mean that the census was seventy per cent accurate, which seems reasonable.

Although historical information on the Heron in Sweden is partly scarce, partly not yet retrieved, and partly probably completely lacking, it is concluded that the Heron has not expanded its range appreciably in the western half of southern Swe-

den; the reports of occurrences around lake Vänern are very old. In the provinces of Östergötland and Södermanland east of lake Vättern, however, the range has expanded, beginning in the 1950s. The scattered and small heronries along the northern range limit are comparatively new. Whether they are an expression of a continuing expansion to the north or a temporary phenomenon caused by a series of mild winters in the seventies cannot yet be determined.

In conclusion, there are no reasons to believe that the number of Herons has changed appreciably in Sweden over a comparatively long period; and if there has been a change, it has not been a decrease.

Colony size varied considerably. The largest colonies counted 75, 60, and 55 nests, and six further colonies counted 40 or more nests. More than half of the colonies had 5-20 nests.

The Herons used spruces (59 % of the colonies) or pines (32 %) for nesting.

Litteratur

- Dahlbeck, N. 1946. Hägerstammens storlek i Sverige under åren 1941 och 1943. *Vår Fågelvärld*, 5: 114-118.
Svensson, S. 1972. Hägern *Ardea cinerea* i Sverige 1970. *Vår Fågelvärld*, 31: 28-31.

Sören Svensson, Ekologihuset, S-223 32 Lund

Appendix: Förteckning över rapporterade hägerförekomster i Sverige 1972

I nedanstående förteckning har kolonierna delats upp på landskap och i vissa fall på län. Inom varje sådant område har kolonierna ordnats i bokstavsordning efter lokalens namn. För varje lokal anges antalet bon (eller par) och trädslag, i den mån uppgifterna rapporterats. I några fall har uppgift från annat år än 1972 använts, varvid detta anges med året inom parentes. Samtliga originalrapporter kommer att förvaras i SOF:s arkiv.

SKÅNE

Blåherremölla, Maglehem: ca 5, gran; *Boserups gods*, Risekatslösa: 8-10, gran (1971); *Bosjöklöster*, Ringsjön: 21, gran; *Böringesjön*, sö. delen: ca 15, gran; *Dagstorpssjön*, 7 km NNW Höör: 2 (1971); *Djurabygget*, Fjällrammsjön: 11, gran; *Djurhagslus*, 7 km NÖ Helsingborg: 3, gran; *Ekestad*, Råbelövssjön: ca 40, gran; *Finjasjön*: okänt antal; *Gårds köpinge*: 13 (1971); *Häckebergasjön*: ca 10, bok; *Hörte*: 5, gran och bok; *Kvinnö*, Tydingesjön: 40-50, gran; *Leingaryd*, Ivösjön: 10, gran; *Maglaby kärr*, Söderåsen: 1, Osbysjön: 1-2; *Panshamm*, Ivösjön: 5, gran och bok; *Riseberga*, Ljungbyhed: 16, gran; *Snogholmssjön*, sö. delen: 23, 20 i bok, 3 i gran; *Tägerup*, Saxtorp: 1; *Vegeåns mynning*: 8, gran; *Åspet*, Åhus: 7, gran.

BLEKINGE

Gisslevik, Torhamn: 1, gran; *Sännen*, NÖ Listerjön, Tolseboda: 6-7; *Tromtö*, 7 km V Karlskrona: ca 60, 50 i bok, 9 i ek, 1 i al; *Vångsö*, Biskopsmålandet: 21, lövträd.

HALLAND

Bläshammar, 5 km N Varberg: 17, gran; *Brokö*, Kungsbackafjorden: 1, gran; *Gunnared*, 1,5 km SV Ö. Karup kyrka: 5-10, gran; *Järnvirke*, 15 km N Falkenberg: 13, gran; *Korpakullen*, 1 km V Väröbacka: 3, gran; *Mossjö*, Abild: 3-4, gran; *Stjärnarp*, 9 km SÖ Halmstad: 7-10, gran (1973); *Sundsön*, 11 km Ö Kungsbacka: 8, gran; *Särö Västerskog*, 10 km V Kungsbacka: 45, 44 i tall, 1 i gran; *Ydermossa*, Växtorp: 4, gran.

BOHUSLÄN

Ellesbo (eller Rödbo), Kungälv: 22, 11 i gran, 11 i lärk; *Hede*, Romelanda (vid Göta älv mitt emot Tjurholmens södra ända): 3, gran; *Kamstorp*, Kville: 15; *Myckleby*, Orust: 45, 41 i gran, 3 i tall, 1 i björk; *Rässö*, 10 km S Strömstad: 30, 29 i gran, 1 i björk; *Sötenäset*, Långön, 5,5 km S Hunnebostrand: 38, gran; *St. Skabbholmen*, Skafjöländet: 15 (1971); *Södra Bullaresjön*, 5 km N Hällevadsholm: 20 (1973); *Öresjön*, Munkön, 8 km V Trollhättan: 12, gran.

SMÅLAND, KRONOBERGS LÄNSDEL

Bolmen, Långö: 4-5; *Bolmen*, Kvinnö: 1, gran; *Ekens*, Berga sn: 4; *Fiskestadssjön*, Väckelsång: 5-10; *Hornsborg*, 22 km SSV Ljungby: 2; *Lagan*, 1 km NÖ samhället: 8, gran; *Läen*, Lessebo, Färöarna: 3, 1 i gran, 2 i tall; *Markaryd*, strax norr om: 5, gran; *Markaryd*, Råstorp: 12; *Möckeln*, Malmö, 500 m Ö Storö: 16, tall; *Möckeln*, är vid Taxås klint: 22, tall; *Rymmen*, 22 km NV Alvesta: 5; *Srensön*, Harö, Ö Ljungby: 13, gran; *Trummen*, Växjö: 1; *Vidöstern*, Långö, Tostaholm: 22, tall och gran; *Asnen*, S. Torne: 15-20, gran (de flesta), tall och björk; *Öjaren*, 20 km N Växjö: ca 10, gran; *Örsjön*, Hallö, Hallaryd: 7.

SMÅLAND, KALMAR LÄNSDEL

Bergkvara, ö mellan Ökö och Långaskär: 6-8, tall; *Gamlebyviken*, Jungfruholmen: 15, tall; *Gåsö*, 10 km ÖNÖ Mönsterås: 75, tall; *Kråkebäck* mellan Timmernabben och Mönsterås: 2; *Rafshagen*, Björnö, 10 km N Kalmar: 20, tall; *Stora Flisö*, Kalmar: 25; *Storsjön*, Marieholm, V. Ed: 15, tall; *Stuvenäs*, Svartö: 10, tall; *Törn*, 8 km S Emmaboda: 10, tall; *Uknö Glo*, Gudingen, Lofta: 10 (1970); *Vindommen*, vid Fuld, N. Ukna: 15; *Visselfjädratrakten*: 25; *Yvern*, Hjorteds sn: 25, tall (1970); *Ålsjön*, Gladhammars sn: 4, tall (1970); *Ören*, S. Vi sn: 6.

SMÅLAND, JÖNKÖPINGS LÄNSDEL

Bolmen, Tiraholm: över 30; *Bredestad*, 3 km SÖ Anoby: 3, gran; *Ekern*, Månsarp sn: okänt antal; *Fegen*, mellan Fegen och Hurven, Sandvik sn: 5; *Herrestadssjön*, 7 km VNV Värnamo: 16, tall; *Hästsjön*, 10 km N Nässjö: 8, gran; *Llunesjön*, 7,5 km SÖ Skillingaryd: 1; *Nätarn*, 12 km NNW Nässjö: 6, gran; *Nömmen*, 11 km SO Nässjö: 14, 8 i tall, 4 i asp, 2 i björk; *Ribblingsnässjön*, 5 km NÖ Forserum: 2, gran; *Rusken*, Sikö, 20 km NÖ Värnamo: okänt antal; *Serarpssjön*, 22 km SÖ Veilanda: 2, gran; *Solgen*, 18 km N Veilanda: 4 (3 på Lövä, 1 på Prästö), gran; *Stensjön*, 6 km V Forserum: 8; *Svansjön*, Botnaryd: 6-7; *Sandsjön*, Trindö: 15, tall.

VÄSTERGÖTLAND, ÄLVSBERGS LÄNSDEL (INKL. GÖTEBORGSOMRÅDET)

Fotskäl, Björkestorps kn: 2, lövträd; *Färgen*, 8 km S Alingsås: 15-20, gran; *Gravlängen*, Trollhättan: 10; *Hulared*, 22 km S Ulricehamn: 2; *Hullsjön*, Trollhättan: 1; *Lagmansered* (Frugered): 11, 10 i tall, 1 i gran; *Ledsgården*, S. Härene, Vårgårda: 11, gran; *Lönern*, 40 km S Falköping: 1; *Mjögäck*, 25 km SSÖ Kinna: 2, gran; *Rådasjön*, Mölnådal: 2, gran; *Stora Hålsjön*, 5 km NNW Kinna: 1; *Sämsjön*, 15 km SÖ Herrljunga: 15, gran och tall; *Trüdet*, 22 km NNÖ Ulricehamn: 9-11, gran; *Fryggestorp*, 30 km S Ulricehamn: 2, gran (1971); *Forsa*, 17 km SSV Ulricehamn: 6, gran; *Osbacken*, Nol, 2-3 km S Hede, Romelanda: 1, gran.

VÄSTERGÖTLAND

Mossebo, gran; *Trö*, km SÖ F. Töreboda: men, 27 p.

ÖSTERGÖTLAND

Annsjön, Ö Bona: 1 nasjön: 15 vik: 9; *Jär*, Västra: 10; *Motala*: 3; 800 m Ö gran; *Åsu*, längen, Su.

SÖDERMANLAND

Biven, St. nära Edeb på Häsnä Algö: 25,

UPPLAND

Tursbovika, gran; *Dju*

NSDEL

Vinnö: 1, gran;
ön, Väckelsång:
ngby: 2; *Lagan*,
n, Lessebo, *Fär-
aryd*, strax norr
: 12; *Möckeln*,
Möckeln, där vid
km NV Alvesta:
gran; *Trummen*,
laholm: 22, tall
gran (de fiesta),
Växjö: ca 10,

3L

gaskär: 6-8, tall;
5, tall; *Gåsö*, 10
råkebäck mellan
2; *Rafshagen*,
all; *Stora Flisö*,
V. Ed: 15, tall;
8 km S Emma-
ngen, Lofta: 10
Ukna: 15; *Vis-
teds* sn: 25, tall
: 4, tall (1970);

NSDEL

testad, 3 km SÖ
sn: okänt antal;
Sandvik sn: 5;
namo: 16, tall;
n; *Linnestjön*, 7,5
2 km NNV Näs-
Nässjö: 14, 8 i
ässjön, 5 km NÖ
20 km NÖ Vär-
2 km SÖ Veilan-
etlanda: 4 (3 på
n, 6 km V For-
6-7; *Sandsjön*,

SGS LÄNSDEL
T)

id; *Färgen*, 8 km
gen, Trollhättan:
nn: 2; *Hullsjön*,
gered): 11, 10 i
ärene, Vårgårda:
ing: 1; *Mjöbäck*,
sjön, Mölndal: 2,
Kinna: 1; *Säm-*
gran och tall;
nn: 9-11, gran;
: 2, gran (1971);
gran; *Osbacken*,
: 1, gran.

VÄSTERGÖTLAND, SKARABORGS LÄNSDEL

Mossebo, Hunneberg, 11 km ÖSÖ Vänersborg: 42,
gran; *Tråvad*, 8 km Ö Vara: 5; *Vartoftasjön*, 15
km SÖ Falköping: 1; *Viken*, Långö, 15 km SÖ
Töreboda: 10, tall; *Ymsen*: 38 (11 på Stora Hol-
men, 27 på Lilla Holmen).

ÖSTERGÖTLAND

Annsjön, Storön, Ljusfallshammar: 6; *Frännsjön*,
Ö Bona: 1; *Grävsten*, mellan Svinstasjön och Vär-
nasjön: 15, tall; *Hällerstadssjön*: 1; *Hövern*, Björk-
vik: 9; *Järnlunden*, Hackelön: 40-45, gran; *Lägern*,
Västra: 10, tall; *Salstern*, Djupviksön, 10 km N
Motåla: 3; *Sommen*, Storön: 50-60; *Stora Runken*,
800 m Ö sjön: 1; *Yxningen*, Storön: 16, tall och
gran; *Asunden*: Gräsö vid Hycklinge: 4, tall; *Är-
längen*, Storön: 7, 5 i gran, 2 i lärk.

SÜDERMANLAND

Båven, St. Grytsholmen: 4; *Båven*, S. Tallholmen
nära Edeby gård: 4; *Jönåker*: 3; *Långhalsen*: 7 (2
på Hästnäset, 5 på Segnesta ö), gran; *Yngaren*,
Algö: 25, gran; *Öljaren*, Strand: 3.

UPPLAND

Tursboviken, Sjö slott, 17 km SSV Uppsala: 3,
gran; *Djurgården*, Stockholm (Skansen): 25, tall.

DALSLAND

Gösjön, Mellerud: 2; *Kylsäter*, 2 km N Färgelan-
da: 4, gran; *Tydjesjön*, söder Tösse kyrka: 20;
Annerud, Högsäters kn: 5.

VÄRMLAND

Arvikatrakten: 12, gran; *Borssjön*, Molkom: 1,
gran; *Medhamn*, Visnums kil: 5, gran; *Medhamn*,
Visnums kil: 2, vass; *Sjönsjön*, Släperud, Kila: 2-3,
gran; *Skogern*, Runnäsholmen, S. Råda: 17, gran;
Väse, 9, gran.

NÄRKE

Hästnäsudden, norra Hjälaren: 5.

VÄSTMANLAND

Norasjön, Svintorpsön, Nora stad: 1; *Ridön*, liten
holme SÖ Sävholmen, Mälaren: 1, tall; *Skarpen*,
öster Ängsö, Mälaren: 1, gran.

JÄMTLAND

Lillrensön: 1.